

ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ
ΕΠΑΦΗΣ ΤΟΥ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥ
ΜΕ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΗ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ
ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΕΩΣ

Συνήγορος του Πολίτη ➔

ΙΟΥΛΙΟΣ 2004
ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ

Η ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΗ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στην Αθήνα και άλλες πόλεις της χώρας πραγματοποιεί έναν μεγάλο εθνικό μας στόχο. Η επιτυχία δε της διοργάνωσης θα προσδώσει ακόμη μεγαλύτερη αίγλη, τιμή και κύρος στη Ελλάδα. Γι' αυτό και η άψογη διεξαγωγή τους είναι υπόθεση όλων μας.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ η επιτυχής και ασφαλής διεξαγωγή της διοργάνωσης αποτελεί μια πρώτης τάξης πρόκληση, προκειμένου να δοκιμάσει, σε μια καινοφανή κλίμακα για τη μέχρι σήμερα ιστορία της, τον επαγγελματισμό και την ετοιμότητα του στελεχιακού της δυναμικού, την αποτελεσματικότητα των νέων μεθόδων της, την επάρκεια της σωρευμένης εμπειρίας και τεχνογνωσίας και όλες τις λοιπές εκείνες παραμέτρους, που εξηγούν τη σειρά των προσφάτων επιτυχιών της και την αυξημένη εμπιστοσύνη που ο πολίτης δικαιολογημένα πλέον της επιδεικνύει.

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ αποτελεί όμως και μια πρώτης τάξης ευκαιρία για την ενδυνάμωση και εμπέδωση αυτής της εμπιστοσύνης. Οι καλές σχέσεις μεταξύ της αστυνομίας και του κοινού μπορούν να διατηρηθούν και να αναπτυχθούν μόνο εντός κλίματος αμοιβαίου σεβασμού και εμπιστοσύνης. Και αυτό προϋποθέτει οπωσδήποτε, από την πλευρά της αστυνομίας, τον έμπρακτο σεβασμό των ατομικών δικαιωμάτων του πολίτη και την αντιμετώπισή του με υπευθυνότητα, σοβαρότητα και ευαισθησία.

Ο ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΑΥΤΟΣ ΟΔΗΓΟΣ επιχειρεί να καταγράψει σε πολύ αδρές γραμμές τις πρακτικές κατευθύνσεις που θα πρέπει να διέπουν την επαφή του αστυνομικού με τον πολίτη, εν προκειμένω δε και με τον Ολυμπιακό επισκέπτη. Εστιάζει στους κρίσιμότερους τομείς πιθανής αλληλεπίδρασης αυτών των τελευταίων με την Ελληνική Αστυνομία κατά την Ολυμπιακή περίοδο: στα αιτήματα πολιτών ή ολυμπιακών επισκεπτών προς αστυνομικούς για πληροφορίες, συμβουλές ή βοήθεια, στη σύλληψη και κράτηση πολιτών ή/και Ολυμπιακών επισκεπτών και στη γενικότερη αστυνόμευση του πλήθους.

Ο ΟΔΗΓΟΣ ΑΥΤΟΣ αποτελεί ένα κείμενο εργασίας, που προήλθε από τη φιλική συνεργασία του Συνηγόρου του Πολίτη με την ΕΛ.ΑΣ., στο πλαίσιο της ευρύτερης προσπάθειας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης για την ανάδειξη και εδραίωση προτύπων καλής πρακτικής και συμπεριφοράς στο σώμα των Ελλήνων αστυνομικών. Δεν επιδιώκει να υποδείξει στους αστυνομικούς τον τρόπο με τον οποίο θα εκπληρώσουν το υπηρεσιακό τους καθήκον. Αποβλέπει απλώς στο να αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο – οδηγό για τον κάθε αστυνομικό που εμπλέκεται υπηρεσιακά στην ασφάλεια της παγκόσμιας αυτής αθλητικής διοργάνωσης, προκειμένου αυτός να κατανοήσει καλύτερα τις υποχρεώσεις του κατά την επαφή του με πολίτες, που απορρέουν από την υφιστάμενη εθνική και διεθνή νομοθεσία. Γι' αυτό, ο πρακτικός αυτός οδηγός αντλεί το υλικό του από τα προεδρικά διατάγματα, που συνθέτουν το πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της ΕΛ.ΑΣ., τον *Ευρωπαϊκό Κώδικα Αστυνομικής Δεοντολογίας* του Συμβουλίου της Ευρώπης, τα *Διεθνή Πρότυπα Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για την Επιβολή του Νόμου*, που έχει υιοθετήσει ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, από πορίσματα του Συνηγόρου του Πολίτη καθώς και από τις διεθνώς αναγνωρισμένες βέλτιστες πρακτικές αλλοδαπών αστυνομικών αρχών.

ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΑΥΤΗ θα ήθελα να ευχαριστήσω τον
Συνήγορο του Πολίτη της Ελληνικής Δημοκρατίας
για την ανταπόκρισή του στην πρόσκλησή μας για
συνεργασία αλλά και για την πρωτοβουλία του για
την παρούσα έκδοση, και, μαζί με αυτόν, την Altus
Global Alliance της Χάγης, το Police Assessment
Resource Center του Los Angeles και το Center for
Studies on Public Security and Citizenship του Rio de
Janeiro, για τις συμβουλές που παρείχαν στην προ-
ετοιμασία αυτού του οδηγού συνδυάζοντας τις
εθνικές ρυθμίσεις που διέπουν τη δράση της ΕΛ.ΑΣ.
με το διαθέσιμο διεθνές υλικό.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΑΚΗΣ

ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΒΟΗΘΕΙΑΣ Ή ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Για το κοινό – είτε κατοίκους Ελλάδος είτε επισκέπτες – οι αστυνομικοί είναι εκ των πλέων ευδιάκριτων και διαθέσιμων αντιπροσώπων της πολιτείας, ειδικά όταν περιπολούν στις περιφέρειές τους φορώντας στολή και όταν επιβαίνουν σε οχήματα με αστυνομικά σήματα. Λόγω του ότι οι αστυνομικοί είναι ευδιάκριτοι και διαθέσιμοι, οι πολίτες στρέφονται συχνά στην αστυνομία για να τους βοηθήσει στην επίλυση μεγάλης ποικιλίας προβλημάτων, συμπεριλαμβανομένων πολλών που δεν σχετίζονται με τη βασική αποστολή επιβολής του νόμου για την διατήρηση της δημόσιας ασφάλειας και τάξης. Οι πολίτες απευθύνονται συχνά στους αστυνομικούς για πληροφορίες, κατευθύνσεις και για κάθε άλλου είδους βοήθεια.

Αυτές οι ερωτήσεις αποτελούν ένδειξη εμπιστοσύνης των πολιτών στην Ελληνική Αστυνομία και η αστυνομία πρέπει να διαφυλάσσει και να ενθαρρύνει αυτή την εμπιστοσύνη. Ο τρόπος με τον οποίο οι αστυνομικοί ανταποκρίνονται σ' αυτά τα αιτήματα, παίζει μεγάλο ρόλο για τη διαμόρφωση της εικόνας που έχουν οι πολίτες για τους αστυνομικούς και το κράτος. Αποτελεί καθήκον της Ελληνικής Αστυνομίας να ανταποκρίνεται σε κάθε αίτηση με ευγένεια, αποφεύγοντας διακρίσεις σε βάρος μελών οποιασδήποτε κοινωνικής ομάδας. Για έναν αλλοδαπό επισκέπτη, ένα αίτημα προς έναν αστυνομικό για παροχή πληροφοριών, μπορεί κάλλιστα να είναι η πιο σημαντική επαφή του επισκέπτη με εκπρόσωπο του ελληνικού κράτους. Αυτή η επαφή θα διαμορφώσει την άποψη του επισκέπτη για την Ελλάδα και το λαό της. Οι αστυνομικοί που επικοινωνούν με το κοινό με ευγένεια και επαγγελματισμό, δημιουργούν θετικά συναισθήματα σχετικά με την αστυνομία και το κράτος.

Για την καλύτερη εξυπηρέτηση του κοινού κατά την ανταπόκριση σε αιτήματα για παροχή πληροφοριών ή βοήθεια, ο αστυνομικός θα πρέπει να ακολουθεί τις παρακάτω κατευθύνσεις:

* Ο αστυνομικός θα πρέπει να κατανοεί ότι το να απαντά στα αιτήματα των πολιτών για παροχή πληροφοριών και βοήθεια, αποτελεί βασικό μέρος της εργασίας του και θα

πρέπει συνεπώς να ανταποκρίνεται θετικά σε τέτοιου είδους αιτήσεις.

* Ο αστυνομικός θα πρέπει να γνωρίζει καλά την περιοχή στην οποία του έχουν ανατεθεί καθήκοντα και επίσης να γνωρίζει τις δημόσιες και ιδιωτικές υπηρεσίες που συχνά χρησιμοποιεί το κοινό, συμπεριλαμβανομένου του πώς και πού μπορεί να έχει κανείς πρόσβαση σ' αυτές τις υπηρεσίες.

* Εάν ο αστυνομικός δεν είναι σε θέση να απαντήσει σε κάποια ερώτηση ή να παράσχει την αιτούμενη βοήθεια, τότε ο αστυνομικός θα πρέπει να υποδείξει το που μπορεί αυτή η πληροφορία ή βοήθεια να βρεθεί, και όχι απλά να αποπέμψει τον ενδιαφερόμενο.

* Εάν πρόκειται για πρόσωπο που έχει ανάγκη επείγουσας ιατρικής βοήθειας, τότε ο αστυνομικός θα πρέπει να καλέσει βοήθεια χωρίς καθυστέρηση και να παραμείνει με το πρόσωπο αυτό, έως ότου φθάσει η βοήθεια.

* Εάν το πρόσωπο που ζητά πληροφορίες επιδείξει αγένεια ή ασέβεια προς τον αστυνομικό, ή προβεί σε λεκτικές προσβολές, τότε ο αστυνομικός πρέπει παρ' όλ' αυτά να παραμείνει ψύχραιμος και να έχει επαγγελματική συμπεριφορά, συνεχίζοντας να αντιμετωπίζει τον πολίτη με ευγένεια, σεβασμό και υπομονή. Αστυνομικοί που απαντούν σε εχθρική συμπεριφορά συμπεριφερόμενοι οι ίδιοι εχθρικά ή προσβλητικά, διατρέχουν τον κίνδυνο κλιμάκωσης του επεισοδίου και εμπλοκής περισσότερων πολιτών στην αντιμαχία.

* Εάν κάποιο πρόσωπο κάνει ερωτήσεις, ή ζητήσει βοήθεια από τον αστυνομικό σε γλώσσα που δεν ομιλεί ο αστυνομικός, τότε ο αστυνομικός θα πρέπει να επικοινωνήσει αμέσως με το Κέντρο Γλωσσικών Υπηρεσιών που αναγράφεται στο Εγχειρίδιο Ασφαλείας της Διεύθυνσης Ασφαλείας για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, για να λάβει βοήθεια διερμηνέα.

Οι ακόλουθες πηγές υποστηρίζουν τις παραπάνω αρχές και κατευθύνσεις:

Προεδρικό Διάταγμα 141/91, Άρθρο 74 (αποσπάσματα)

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΙ ΣΚΟΠΟΙ

8. Ο σκοπός κινείται μέσα στον τομέα του ακολουθώντας το συγκε-

κριμένο δρομολόγιο που του καθορίστηκε, από το οποίο δεν παρεκκλίνει, παρά μόνο ένεκα υπόπτου θορύβου ή αδικήματος που διαπράττεται μέσα στην περιφέρειά του, ένεκα δυστυχήματος ή άλλου σπουδαίου συμβάντος ή αν παρατήρησε πυρκαγιά ή κληθεί σε βοήθεια από άλλο σκοπό ή πολίτη.

15. Ο αστυνομικός σκοπός έχει τα ακόλουθα καθήκοντα:

[...]

δ.Βοηθά, μέσα στα πλαίσια των υπηρεσιακών δυνατοτήτων, κάθε άτομο που πάσχει ή έχει ανάγκη βοήθειας.

[...]

στ. Δίνει με προθυμία, ευγένεια και συντομία, μέσα στα πλαίσια της αρμοδιότητάς του ή των κανόνων καλής συμπεριφοράς, πληροφορίες που του ζητούνται.

Κώδικας Δεοντολογίας του Αστυνομικού (προσχέδιο)

Άρθρο 3. ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

1. Η προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών και η εξασφάλιση των προϋποθέσεων για την ταχεία, ακώλυτη και χωρίς ταλαιπωρία εξυπηρέτησή τους, καθώς και η βελτίωση των σχέσεων αστυνομίας-πολίτη αποτελεί πρώτιστο καθήκον του αστυνομικού.

3. Η προσέγγιση των αναγκών των πολιτών με κοινωνική ευαισθησία και ευελιξία, η αποφυγή της τυπολατρίας, η εκδήλωση πρωτοβουλιών και η λήψη πρακτικών μέτρων, ώστε να προλαμβάνονται αδικίες και να επιτυγχάνεται η αποτελεσματική εξυπηρέτησή τους, καθώς και η δημιουργία σχέσεων αμοιβαίας εμπιστοσύνης, συνεργασίας και κοινωνικής συναίνεσης αποτελούν καθημερινό μέλημά του.

Άρθρο 4. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

1. Ο αστυνομικός επιδεικνύει ιδιαίτερη φροντίδα για την προστασία ιδίως των παιδιών, γυναικών, υπερηλίκων, ατόμων με ειδικές ανάγκες, μελών μειονοτικών ομάδων και παρέχει κάθε δυνατή βοήθεια και προστασία σε πρόσωπα που έχουν ανάγκη.

2. Η αποφυγή προκαταλήψεων που έχει ως αιτία το χρώμα του ατόμου, το φύλο, την εθνική καταγωγή, την ιδεολογία και τη θρησκεία, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την οικογενειακή κατάσταση και την οικονομική και κοινωνική θέση του, αποτελεί βασική παράμετρο της συμπεριφοράς του.

3. Συμπεριφέρεται στους ανηλίκους με ευαισθησία, κατανόηση και ανθρωπιά, φροντίζοντας για την προστασία τους από φθοροποιές επιδράσεις και κινδύνους στους οποίους είναι εκτεθειμένοι. Με ιδιαίτερη ευαισθησία οφείλει να μεταχειρίζεται τους ανηλίκους που παρουσιάζουν παραπτωματική συμπεριφορά.

ΑΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΗ, ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΣΥΛΛΗΨΗ ΠΟΛΙΤΩΝ

Η ακινητοποίηση, έρευνα και σύλληψη προσώπων, αποτελεί προσβολή της προσωπικής ελευθερίας και της προσωπικότητάς τους, δικαιωμάτων που προστατεύονται από το Σύνταγμα και από διεθνή πρότυπα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εκτός από τυπικούς ελέγχους εξακρίβωσης στοιχείων, τέτοιες προσβολές επιτρέπεται να λάβουν χώρα μόνο εάν η αστυνομία έχει σοβαρές υποψίες ότι το πρόσωπο που ακινητοποιήθηκε, ερευνήθηκε, ή συνελήφθη, έχει παραβιάσει το νόμο.

Οι σοβαρές υποψίες πρέπει να βασίζονται σε αντικειμενικώς εύλογα δεδομένα σχετικά με τη συμπεριφορά του ατόμου που ακινητοποιείται, ερευνάται, ή συλλαμβάνεται. Ένας αστυνομικός που έχει σοβαρές υποψίες ότι ένα πρόσωπο εμπλέκεται σε αξιόποινες πράξεις, θα πρέπει να ακολουθήσει τις παρακάτω κατευθύνσεις:

* Ο αστυνομικός πρέπει να είναι σε θέση να περιγράψει τα συγκεκριμένα στοιχεία συμπεριφοράς και άλλα δεδομένα που δικαιολογούν την προσβολή. Τα στοιχεία της συμπεριφοράς είναι κρίσιμα. Δεν επιτρέπεται αστυνομικός να ακινητοποιήσει, ερευνήσει, ή συλλάβει με βάση αυθαίρετη κρίση ή εικασία, με βάση το γεγονός και μόνο ότι το πρόσωπο αυτό κινείται σε περιοχή υψηλής εγκληματικότητας, με βάση χαρακτηριστικά αυτού του ατόμου όπως το χρώμα του, το φύλο του, την εθνικότητα, ιδεολογία, θρησκεία, σεξουαλικό προσανατολισμό, οικογενειακή κατάσταση, οικονομική ή κοινωνική θέση, ή την ιδιότητά του ως αλλοδαπού, την έκφραση μιας άποψης, κακή συμπεριφορά, ή την απροθυμία συμμόρφωσης σε απλές υποδείξεις της αστυνομίας.

* Ο αστυνομικός θα πρέπει να τεκμηριώνει λεπτομερώς τα δεδομένα που προκαλούν τις σοβαρές υποψίες του, σε αναφορά του κατά την ημέρα της ακινητοποίησης, έρευνας, ή σύλληψης.

ΕΞΑΚΡΙΒΩΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

Δεν επιτρέπεται στην αστυνομία να προσαγάγει ένα πρόσωπο για εξακρίβωση στοιχείων ταυτότητας, εάν αυτό το πρόσωπο επιδείξει δελτίο αστυνομικής ταυτότητας, διαβατήριο ή άλλο έγκυρο δημόσιο έγγραφο ταυτοπροσωπίας, εκτός εάν η συμπεριφορά του ατόμου αυτού προξενεί σοβαρές υποψίες στην αστυνομία για

παραβίαση του νόμου. Η πιθανότητα να είναι ένα πρόσωπο φυγοδίκος, δεν είναι επαρκής για την κράτησή του για λόγους εξακρίβωσης στοιχείων ταυτότητας, χωρίς την ύπαρξη επαρκών δεδομένων που θεμελιώνουν σοβαρή υπόνοια φυγοδικίας. Όπως σε κάθε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας ενός ατόμου, έτσι και εδώ η αστυνομία φέρει το βάρος της απόδειξης των στοιχείων που νομιμοποιούν την κράτηση. Συνεπώς, ο πολίτης δεν χρειάζεται να αποδείξει την έλλειψη τέτοιων στοιχείων.

Κατά την εξακρίβωση των στοιχείων ταυτότητας ενός ατόμου, η αστυνομία θα πρέπει να ακολουθήσει τις παρακάτω κατευθύνσεις:

- * Ο αστυνομικός θα πρέπει να ζητήσει με ευγένεια να δει απόδειξη της ταυτότητας ενός προσώπου. Εάν το πρόσωπο αυτό επιδείξει έγκυρη απόδειξη ταυτοπροσωπίας, τότε ο αστυνομικός πρέπει να του επιτρέψει να συνεχίσει την όποια δραστηριότητά του.

- * Εάν ένα πρόσωπο δεν μπορεί να επιδείξει έγκυρη απόδειξη ταυτοπροσωπίας, τότε ο αστυνομικός μπορεί να προσαγάγει αυτό το πρόσωπο στο αστυνομικό τμήμα, αλλά μόνο για το συγκεκριμένο σκοπό της εξακρίβωσης των στοιχείων της ταυτότητάς του. Ο σκοπός της έρευνας στο αστυνομικό τμήμα, όπως και η χρονική διάρκεια της κράτησης, πρέπει να περιορίζονται στα απολύτως αναγκαία για την πραγματοποίηση της εξακρίβωσης.

ΑΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

Οι ακινητοποιήσεις αφορούν βραχυχρόνιες περιόδους κατά τη διάρκεια των οποίων ένα πρόσωπο έχει διαταχθεί να παραμείνει στη θέση που του έχει υποδειχθεί από την αστυνομία. Δεδομένου ότι αυτό αποτελεί στέρηση ελευθερίας, η αστυνομία μπορεί να σταματήσει ένα πρόσωπο μόνον εν όψει σοβαρής υποψίας εγκληματικής συμπεριφοράς. Κατά την ακινητοποίηση ενός ατόμου, ο αστυνομικός πρέπει να ακολουθεί αυτές τις κατευθύνσεις:

- * Ο αστυνομικός πρέπει να διαθέτει καλόπιστη και αντικειμενικά εύλογη υπόνοια ότι το πρόσωπο που έχει σταματήσει, έχει παραβιάσει το νόμο.

- * Ο αστυνομικός πρέπει κατόπιν να υποβάλει αναφορά που περιγράφει τα δεδομένα τα οποία τον οδήγησαν να

συμπεράνει ότι υπήρχε σοβαρή υποψία εγκληματικής συμπεριφοράς.

* Παρεκτός και εάν παρουσιαστούν μεταγενέστερα δεδομένα που δικαιολογούν σύλληψη, ο αστυνομικός θα πρέπει να ολοκληρώσει τη διαδικασία ακινητοποίησης στο συντομότερο δυνατό χρόνο και με το λιγότερο δυνατό καταναγκασμό.

* Ο αστυνομικός θα πρέπει να ερωτήσει το ακινητοποιημένο πρόσωπο μόνο για πληροφορίες που είναι απολύτως αναγκαίες. Ο αστυνομικός δεν θα πρέπει να αναζητεί προσωπικές πληροφορίες.

* Ο αστυνομικός δεν επιτρέπεται να φωτογραφίζει ή να δακτυλοσκοπεί το ακινητοποιημένο πρόσωπο.

* Κατά τη διάρκεια της ακινητοποίησης, ο αστυνομικός θα πρέπει να επιτρέψει στο πρόσωπο την προσωπική ή τηλεφωνική επικοινωνία με συγγενείς ή άλλα πρόσωπα της επιλογής του.

ΕΡΕΥΝΕΣ

Οι έρευνες προσώπων, ιδιωτικών χώρων μη προσιτών στο κοινό, που δεν αποτελούν κατοικία, οχημάτων, ή αντικειμένων μπορούν να λάβουν χώρα μόνο με βάση σοβαρή υποψία εγκληματικής συμπεριφοράς. Κατά τη διεξαγωγή έρευνας, ο αστυνομικός θα πρέπει να ακολουθήσει τις παρακάτω κατευθύνσεις:

* Η έρευνα πρέπει να γίνεται από βαθμοφόρο, εκτός εάν η αναμονή αυτού θα καθιστούσε αδύνατη την έρευνα.

* Δύο μάρτυρες θα πρέπει να είναι παρόντες κατά την έρευνα, εκτός εάν αυτό είναι αδύνατο.

* Σωματική έρευνα σε γυναίκα γίνεται από γυναίκα αστυνομικό και αν δεν υπάρχει, από άλλη γυναίκα της επιλογής του αστυνομικού.

* Αυτός που διενεργεί την έρευνα, θα πρέπει να ελαχιστοποιεί την προσβολή που προκαλείται από την έρευνα. Για παράδειγμα, έρευνες που απαιτούν από το ακινητοποιημένο πρόσωπο να καταλάβει πρηνή θέση ή να παραμείνει σε άλλη δυσάρεστη ή ταπεινωτική στάση, θα πρέπει να αποφεύγονται και να λαμβάνουν χώρα μόνο όταν

δικαιολογούνται από συγκεκριμένους λόγους που σχετίζονται με την ασφάλεια των αστυνομικών ή/και του κοινού.

* Ο αστυνομικός πρέπει να εξηγήει στο ερευνώμενο άτομο, ή στον ιδιοκτήτη των ερευνωμένων χώρων ή εγκαταστάσεων, το λόγο και τη νομική βάση της έρευνας.

* Ο αστυνομικός θα πρέπει να ακολουθεί πιστά αυτές τις κατευθύνσεις ακόμα και στην περίπτωση σοβαρών εγκλημάτων, όπως όταν ερευνώνται οχήματα σε περιπτώσεις κακουργήματος διακίνησης ναρκωτικών, ή όταν διενεργούνται κεκαλυμμένες αστυνομικές έρευνες κατά προσώπων που διακινούν ναρκωτικά. Σε όλες τις περιπτώσεις, ο αστυνομικός που πραγματοποιεί την έρευνα πρέπει να ενημερώνει πάντα τον αρμόδιο εισαγγελέα άμεσα.

ΣΥΛΛΗΨΕΙΣ

Η αστυνομία μπορεί να πραγματοποιήσει σύλληψη μόνο λόγω σοβαρής υποψίας παραβίασης του νόμου, με βάση αντικειμενικά δεδομένα που δείχνουν ότι το πρόσωπο που πρόκειται να συλληφθεί έχει παραβιάσει το νόμο. Οι αστυνομικοί πρέπει να είναι βέβαιοι ότι έλαβε χώρα παραβίαση του νόμου και να πραγματοποιούν συλλήψεις μόνον όταν αυτό είναι αναγκαίο. Ειδάλλως, η σύλληψη αποτελεί παράνομη κράτηση. Κατά τη διεξαγωγή σύλληψης, ο αστυνομικός θα πρέπει να ακολουθήσει τις παρακάτω κατευθύνσεις:

* Ο κρατούμενος, με την προσαγωγή του στην αστυνομική υπηρεσία, πρέπει να ενημερώνεται για το λόγο της κράτησής του. Η παροχή αυτής της πληροφορίας, όχι μόνον αποτελεί συμμόρφωση με τα πρότυπα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά μειώνει επί πλέον την πιθανότητα αντίστασης από το συλληφθέν άτομο λόγω μη παροχής σ' αυτό των επιθυμητών πληροφοριών.

* Ο αστυνομικός πρέπει να εξηγεί αμέσως στο συλληφθέν άτομο τα προβλεπόμενα δικαιώματά του. Ο αστυνομικός πρέπει επίσης να του γνωστοποιεί εγγράφως τα δικαιώματα αυτά.

* Η αστυνομία πρέπει να αντιμετωπίζει το συλληφθέν άτομο με σεβασμό και ανθρωπισμό και θα πρέπει να ικανοποιεί τις εύλογες προσωπικές ανάγκες του οι οποίες δεν θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια του αστυ-

νομικού και δεν παραβιάζουν τους κανονισμούς της Υπηρεσίας.

* Ο αστυνομικός μπορεί να χρησιμοποιεί χειροπέδες ή άλλα μέσα δέσμευσης, μόνο όταν συγκεκριμένα δεδομένα καταδεικνύουν ότι το συλληφθέν άτομο ενδέχεται να χρησιμοποιήσει βία ή να αποδράσει εάν αφεθεί χωρίς δέσμευση.

* Δεν επιτρέπεται σε αστυνομικό να χρησιμοποιήσει υπερβολική βία ή να κακομεταχειρίζεται με άλλο τρόπο άτομο που έχει συλληφθεί.

* Ο αστυνομικός θα πρέπει να επιτρέπει στο συλληφθέν άτομο την προσωπική ή τηλεφωνική επικοινωνία με συγγενείς ή άλλα πρόσωπα της επιλογής του.

* Ο αστυνομικός θα πρέπει να ολοκληρώνει τη διαδικασία σύλληψης εντός του συντομότερου δυνατού χρονικού διαστήματος.

ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ

Κατά την ακινητοποίηση, έρευνα, ή σύλληψη ατόμων που δεν μιλούν και δεν καταλαβαίνουν την Ελληνική γλώσσα, ο αστυνομικός πρέπει να ακολουθήσει αυτές τις κατευθύνσεις:

* Ανεξάρτητα από τις δυσκολίες, ο αστυνομικός πρέπει να παρέχει κάθε προβλεπόμενη προφορική ή έγγραφη γνωστοποίηση σε γλώσσα την οποία κατανοεί το υπό κράτηση άτομο.

* Κατά την παροχή πληροφοριών σχετικά με την κράτηση και τα δικαιώματα του υπό κράτηση ατόμου σε γλώσσα που είναι κατανοητή από αυτό, η αστυνομία μπορεί να χρησιμοποιήσει αστυνομικό ο οποίος μιλά την ίδια γλώσσα με το υπό κράτηση άτομο, διερμηνέα, προξενικό λειτουργό, ή οποιοδήποτε άλλο διαθέσιμο άτομο, προσωπικά ή από το τηλέφωνο.

Άτομα που δεν είναι Έλληνες πολίτες, προστατεύονται και από τη Συνθήκη της Βιέννης του ΟΗΕ «επί των προξενικών σχέσεων» (Ν. 90/1975). Η μη πληροφόρηση συλληφθέντων ή υπό κράτηση αλλοδαπών γι' αυτά τα δικαιώματα, μπορεί να οδηγήσει σε νομική αμφισβήτηση της τυχόν επακόλουθης δίωξης ή καταδίκης τους. Προς συμμόρφωση με τη Συνθήκη της Βιέννης, ο αστυνομικός πρέπει να ακολουθήσει αυτές τις κατευθύνσεις:

* Ο αστυνομικός θα πρέπει αμέσως να ενημερώσει το συλληφθέν ή υπό κράτηση άτομο για τα δικαιώματα που έχει (i) να ζητήσει από την αστυνομία να ενημερώσει τις προξενικές αρχές της χώρας αυτού του ατόμου για τη σύλληψη ή κράτηση και (ii) να επικοινωνήσει απ' ευθείας με τους προξενικούς λειτουργούς της χώρας του ατόμου αυτού.

* Η αστυνομία πρέπει να επιτρέψει στους προξενικούς λειτουργούς της χώρας του αλλοδαπού να επικοινωνήσουν μαζί του, να τον επισκεφθούν, να έχουν αλληλογραφία μαζί του και να ρυθμίσουν τη νομική του εκπροσώπηση – εκτός εάν ο αλλοδαπός απαγορεύσει αυτές τις επαφές με αξιωματούχους προξενικών αρχών.

* Η αστυνομία πρέπει να διασφαλίσει ότι κάθε αστυνομικός σταθμός ή τμήμα, διαθέτει κατάλογο όλων των ξένων προξενείων στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων των διευθύνσεων και των αριθμών τηλεφώνου τους. Άτομο που δεν είναι Έλληνας πολίτης μπορεί να ζητήσει άσυλο, σύμφωνα με τις διεθνείς συνθήκες περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εφ' όσον επικαλείται βάσιμο φόβο δίωξης ή βασανιστηρίων στη χώρα του. Για συμμόρφωση μ' αυτές τις διατάξεις του διεθνούς δικαίου, η αστυνομία πρέπει να ακολουθήσει τις παρακάτω κατευθύνσεις:

* Ο αστυνομικός θα πρέπει να συνοδεύσει στο Τμήμα Αλλοδαπών της οικείας αστυνομικής διεύθυνσης τον αλλοδαπό που διατυπώνει την επιθυμία να ζητήσει άσυλο, ή εκφράζει φόβο δίωξης ή βασανιστηρίων εάν επιστρέψει στη χώρα του/της.

* Όταν άτομο που δεν είναι Έλληνας πολίτης διατυπώσει ενδεχόμενη επιθυμία του να ζητήσει άσυλο, ο αστυνομικός δεν θα πρέπει να ειδοποιεί τους αξιωματούχους της χώρας αυτού του ατόμου χωρίς ρητό αίτημα διατυπωμένο γραπτώς από τον αλλοδαπό. Η ειδοποίηση της χώρας προέλευσης του ατόμου αυτού χωρίς την ρητή αίτησή του, μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την ελευθερία ή την ασφάλεια του ίδιου ή των μελών της οικογενείας του και προσώπων συνδεδεμένων με το άτομο αυτό που βρίσκονται ακόμα στη χώρα προέλευσής του.

ΑΝΗΛΙΚΟΙ

Οι ανήλικοι δικαιούνται ειδικής προστασίας και μεταχείρισης από την αστυνομία. Την ειδική αυτή μεταχείριση κατοχυρώνουν διεθνείς δεσμεύσεις που έχει αναλάβει η χώρα. Ειδικές ρυθμίσεις της νομοθεσίας, κατ' εξοχήν μάλιστα η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ν. 2101/92), επιβάλλουν ειδική αντιμετώπιση των ανηλίκων θυτών και θυμάτων από την αστυνομία, η οποία θα πρέπει να ακολουθεί τις παρακάτω κατευθύνσεις.

Ορισμοί και Γενικές Αρχές

- * Ως ανήλικος θεωρείται κάθε πρόσωπο που, κατά δήλωσή του, δεν έχει ακόμη συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας του.
- * Ως ασυνόδευτος θεωρείται ο ανήλικος, όταν διαμένει εκτός της χώρας καταγωγής του, και μακριά από κάθε γονέα ή νόμιμο κηδεμόνα του. Οι επαφές μεταξύ αστυνομικών αρχών και ανήλικου υπόπτου για εγκληματικές ενέργειες πρέπει να διασφαλίζουν τη νομική θέση του ανήλικου, να προάγουν την ευημερία του και να αποφεύγουν κάθε βλάβη σε βάρος του, λαμβάνοντας υπ' όψιν τα περιστατικά της συγκεκριμένης υπόθεσης.
- * Ο αστυνομικός που ασχολείται με υποθέσεις ανηλίκων, πρέπει να είναι ειδικά εκπαιδευμένος και να έχει κριθεί κατάλληλος για τον ρόλο αυτό. Στις περιφέρειες όπου λειτουργούν Υποδιευθύνσεις ή Τμήματα Προστασίας Ανηλίκων, αυτά είναι αρμόδια για την κράτηση και μεταγωγή ανηλίκων και συνδράμουν στις υπόλοιπες αστυνομικές υπηρεσίες κατά την έρευνα υποθέσεων που αφορούν ανήλικους δράστες ή θύματα
- * Σε κάθε περίπτωση, ο αστυνομικός, ως εκπρόσωπος της πολιτείας, πρέπει να εξηγεί και να δίνει στον ανήλικο να καταλάβει ότι αποστολή του αστυνομικού είναι η προστασία των δικαιωμάτων του ακόμη και στην περίπτωση που ο ανήλικος έχει παραβεί το νόμο.
- * Ο ανήλικος έχει δικαίωμα γνώμης και πρέπει να του παρέχεται η δυνατότητα να την εκφράσει, είτε ο ίδιος είτε μέσω εκπροσώπου, στο πλαίσιο οποιασδήποτε διοι-

κητικής ή δικαστικής διαδικασίας τον αφορά.

* Το δικαίωμα του ανηλίκου στην ιδιωτική ζωή γίνεται σεβαστό σε όλα τα στάδια οιασδήποτε διαδικασίας τον αφορά, προκειμένου να αποφευχθεί η βλάβη που μπορεί να προκαλέσει σε βάρος του κάθε αδικαιολόγητη δημοσιότητα ή στιγματισμός. Επιτρέπεται να ανακοινώνονται μόνο τα αρχικά του ονοματεπωνύμου, εφ' όσον αυτά δεν οδηγούν στην αναγνώρισή του.

* Οι αστυνομικοί που συνοδεύουν τον ανήλικο πρέπει να φέρουν πολιτική περιβολή, ιδίως όταν αυτός πρόκειται να μεταφερθεί σε ίδρυμα πρόνοιας.

Σύλληψη και προσαγωγή ανηλίκου

* Κατά τη σύλληψη ο ανήλικος απολαμβάνει όλα τα δικαιώματα των ενηλίκων και επιπλέον όσα ρητά ρυθμίζονται από το νόμο.

* Ο αστυνομικός πρέπει να διακρίβώνει την ανηλικότητα του συλληφθέντος. Στην περίπτωση που αυτή αμφισβητείται, τεκμαίρεται ανήλικος μέχρι αποδείξεως του εναντίου.

* Ο ανήλικος δεν πρέπει να δεσμεύεται με χειροπέδες, εκτός εάν συντρέχει διαπιστωμένος κίνδυνος φυγής του ή βίαιη συμπεριφορά του.

* Οι γονείς πρέπει να ειδοποιούνται για κάθε σύλληψη, κράτηση, προσαγωγή, μεταφορά, ασθένεια, τραυματισμό ή θάνατο ενός ανηλίκου. Ο ανήλικος έχει δικαίωμα να ζητήσει την τηλεφωνική επικοινωνία με τους γονείς ή κηδεμόνες σε κάθε στάδιο. Εάν ο ανήλικος ζητά από την αστυνομία να μη γίνει επικοινωνία με τον γονέα, την τελική κρίση περί του ζητήματος εκφέρει ο αρμόδιος Εισαγγελέας Ανηλίκων.

* Σε περιπτώσεις ασυνόδευτων ανηλίκων (αλλοδαπών) η Αστυνομία επικοινωνεί με την οικεία προξενική αρχή, εκτός εάν ο ανήλικος εκφράζει την αντίθεσή του λόγω πιθανών διώξεων που λαμβάνουν χώρα στη χώρα προέλευσής του. Ο ασυνόδευτος ανήλικος δικαιούται διεθνούς προστασίας και έχει το δικαίωμα να ζητά άσυλο.

* Σε κάθε περίπτωση, όταν ο ανήλικος προσάγεται σε αστυνομικό τμήμα, ενημερώνεται για το δικαίωμά του να

επικοινωνήσει τηλεφωνικά με δικηγόρο της επιλογής του ή να ζητήσει νομική αρωγή βάσει των διαδικασιών που εκάστοτε ισχύουν (ν. 3226/2004).

* Όταν ανήλικος συλλαμβάνεται για πταισματικές παραβάσεις που δεν θεωρούνται χαρακτηριστικές αντικοινωνικής συμπεριφοράς και εντοπίζονται οι ασκούντες κατά νόμο την επιμέλειά του, οι επικεφαλής των υπηρεσιών της Ελληνικής Αστυνομίας πρέπει, αντί υποβολής μήνυσης, να απευθύνουν στον ανήλικο συστάσεις και να εφιστούν την προσοχή των οικείων του για την επιμελέστερη άσκηση εποπτείας του.

* Εφόσον από στοιχεία που έρχονται σε γνώση της αστυνομίας, ανήλικος ενδέχεται να είναι θύμα εκμετάλλευσης, εμπορίας, πορνογραφίας, εξώθησης σε πορνεία ή ασέλγεια, ο αστυνομικός μεριμνά για τη λήψη μέτρων προστασίας του. Για το σκοπό αυτό μπορεί να ενεργήσει προσαγωγή του ανηλίκου στο οικείο αστυνομικό τμήμα, ώστε να επιληφθεί αρμόδιος εισαγγελέας και να προβεί στις απαραίτητες ενέργειες προστασίας του.

Προανάκριση σε βάρος ανηλίκου

* Η εισαγωγική προανακριτική συνέντευξη ανηλίκου θύτη ή θύματος από την αστυνομία, διεξάγεται κατά προτίμηση από πρόσωπο του ίδιου φύλου, σε γλώσσα που είναι κατανοητή στον ανήλικο και περιορίζεται στα απολύτως απαραίτητα στοιχεία ταυτότητας, τόπου διαμονής και προέλευσης του ίδιου του ανηλίκου και της οικογένειάς του, καθώς και στις συνθήκες τέλεσης των πράξεων για τις οποίες η αστυνομία έχει προβεί στη σύλληψη ή την προσαγωγή του. Δεν επεκτείνεται σε αναλυτικότερα στοιχεία κοινωνικής έρευνας και διεξοδικές ερωτήσεις σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης ή άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο ανήλικος, τα οποία θα διερευνηθούν αργότερα μετά από εισαγγελική εντολή σε αναλυτική συνέντευξη, που διεξάγεται με παρουσία ειδικών επιστημόνων.

* Τα μητρώα με εγγραφές που αφορούν ανήλικους δράστες διατηρούνται αυστηρώς εμπιστευτικά. Η πρόσβαση σε αυτά περιορίζεται στα άτομα που ασχολούνται άμεσα με τη διευθέτηση της υπό κρίση υπόθεσης.

Κράτηση και φύλαξη ανηλίκου

* Ο περιορισμός της ελευθερίας του ανηλίκου αποτελεί πάντα το έσχατο μέσο και επιβάλλεται μόνο για τον ελάχιστο αναγκαίο χρόνο.

* Στο αστυνομικό τμήμα, οι ανήλικοι κρατούνται σε χώρους ειδικά διαμορφωμένους και χωριστά από ενήλικες. Κατά τη διάρκεια της κράτησης τους, τυγχάνουν μέριμνας, προστασίας και κάθε αναγκαίας ατομικής βοήθειας (κοινωνικής, παιδαγωγικής, ψυχολογικής, ιατρικής) ενόψει της ηλικίας, του φύλου και της προσωπικότητάς τους. Η αστυνομία είναι σκόπιμο να συνεργάζεται με δημόσιες κοινωνικές υπηρεσίες ή ανεγνωρισμένες μη κυβερνητικές οργανώσεις, με στόχο τη αρωγή του ανηλίκου και την προστασία των δικαιωμάτων του.

Οι ακόλουθες πηγές υποστηρίζουν τις παραπάνω αρχές και κατευθύνσεις:

Προεδρικό Διάταγμα 141/91, Άρθρο 74 (αποσπάσματα)

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΙ ΣΚΟΠΟΙ

15. Ο αστυνομικός σκοπός έχει τα ακόλουθα καθήκοντα:

α. Αγρυπνεί για την πρόληψη κάθε εγκλήματος και σε περίπτωση διάπραξης του μεριμνά για τη σύλληψη και προσαγωγή των δραστών στο αστυνομικό κατάστημα ή το αρμόδιο δικαστήριο, εφόσον αυτό είναι δυνατό και επιτρέπεται από το Νόμο.

[...]

θ. Οδηγεί στο αστυνομικό κατάστημα για εξέταση άτομα τα οποία στερούνται στοιχείων αποδεικτικών της ταυτότητάς τους ή τα οποία, εξαιτίας του τόπου, του χρόνου, των περιστάσεων και της συμπεριφοράς τους δημιουργούν υπόνοιες διάπραξης εγκληματικής ενέργειας. Τα προσεγόμενα στο αστυνομικό κατάστημα άτομα δέον όπως μη παραμένουν σ' αυτό πέραν του χρόνου ο οποίος είναι απολύτως αναγκαίος για το σκοπό για τον οποίο προσήχθησαν.

[...]

ιδ. Θέτει υπό προστατευτική φύλαξη τα παιδιά και τους μεθυσμένους που περιπλανώνται μέχρι παραλαβής τους από τους οικείους τους, οι οποίοι ειδοποιούνται με μεριμνά του.

Προεδρικό Διάταγμα 141/91, Άρθρο 96 (αποσπάσματα)

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

3. Οι έρευνες που γίνονται στα πλαίσια της προληπτικής της δραστηριότητας χωρίς να ενεργείται προανάκριση (αστυνομικές έρευνες), γίνονται με τις παρακάτω προϋποθέσεις:

[...]

β. Σωματικές έρευνες, έρευνες σε μεταφορικά μέσα και μεταφερόμενα αντικείμενα και έρευνες σε ιδιωτικούς χώρους μη προσιτούς στο κοινό που δεν υπάγονται στην έννοια της κατοικίας, γίνονται όταν υπάρχει σοβαρή υπόνοια τελέσεως αξιόποινου πράξεως, ή απόλυτη ανάγκη.

[...]

δ. Αυτές οι έρευνες, γίνονται από βαθμοφόρο της Ελληνικής Αστυνομίας, ενώπιον δύο μαρτύρων αν υπάρχουν. Κατ' εξαίρεση η έρευνα μπορεί να γίνει από αστυφύλακα, όταν δεν είναι παρών βαθμοφόρος και δεν μπορεί να αναληφθεί μέχρι την άφιξή του χωρίς κίνδυνο ματαίωσής της.

ε. Σωματική έρευνα σε γυναίκα γίνεται από γυναίκα αστυνομικό και αν δεν υπάρχει, από άλλη γυναίκα της εκλογής του αστυνομικού.

4. Κατά τις έρευνες οι αστυνομικοί πρέπει να φροντίζουν να μη θίγεται η προσωπικότητα ούτε να ενοχλείται αδικαιολόγητα το πρόσωπο που υποβάλλεται σε σωματική έρευνα ή ο ιδιοκτήτης του χώρου ή αντικειμένου που ερευνάται, στο μέτρο που αυτό είναι δυνατό.

Προεδρικό Διάταγμα 141/91, Άρθρο 97(αποσπάσματα)

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

1. Η Ελληνική αστυνομία φροντίζει ιδιαίτερα για την προστασία των ανηλίκων. Η Ελληνική αστυνομία:

[...]

θ. Φροντίζει ώστε να κλείνονται σε ιδιαίτερα κρατητήρια οι ανήλικοι που συλλαμβάνονται και κατά τη μεταγωγή τους να μη δεσμεύονται με χειροπέδες, εκτός εάν είναι επικίνδυνοι ή ύποπτοι απόδρασης.

[...]

ιβ. Σε κάθε επαφή με ανηλικούς, πρέπει να τους φέρεται με στοργή και ευπροσηγορία και να αποφεύγει κάθε ενέργεια που μπορεί να τους ταπεινώσει και να τους αφήσει δυσμενή για την αστυνομία ψυχικά βιώματα.

2. Οι διευθυντές ή διοικητές των Υπηρεσιών της Ελληνικής Αστυνομίας, για πταισματικές παραβάσεις ανηλίκων που δεν θεωρούνται χαρακτηριστικές αντικοινωνικής συμπεριφοράς, πρέπει, αντί υποβολής μήνυσης, να απευθύνουν σ' αυτούς συστάσεις και νουθεσίες και να εφιστούν την προσοχή των οικείων τους για την επιμελέστερη άσκηση εποπτείας.

Ειδικότερα, η προστασία των ανηλίκων, υπαγορεύεται από τις παρακάτω αρχές και κατευθύνσεις:

Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Άρθρα 37 και 40 (ΦΕΚ 192/ 2.12.1992)

Στοιχειώδεις Κανόνες για την απονομή δικαιοσύνης σε ανηλίκους («Οι κανόνες του Πεκίνου», 29.11.1985)

Κανόνες για την προστασία ανηλίκων στερημένων της ελευθερίας τους (14.12.1990)

Κατευθυντήριες γραμμές για την πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων («Οι κατευθυντήριες γραμμές του Ριάντ», 14.12.1990)

Π.Δ 141/1991, Άρθρο 67, 94, 97

(Αρμοδιότητες οργάνων και υπηρεσιακές ενέργειες του προσωπικού του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης).

Π.Δ 1/2001, Άρθρα 13, 19, 25 και Π.Δ 95/1987, Άρθρο 8

(Αναδιάρθρωση, σύσταση, οργάνωση και λειτουργία υπηρεσιών της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Αττικής)

ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Κλάδος Διοικητικού, Τμήμα 2ο Νομικών Υποθέσεων, Εγκύκλιος υπ' αρ. 4803//22/44/4-7-2003

2. Τονίζεται ότι ο περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας των ατόμων με την κράτησή τους στις αστυνομικές υπηρεσίες, δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά νοείται μόνον ως αναγκαίο μέσο για την εξυπηρέτηση νομικών ποινικών και διοικητικών διαδικασιών. Επομένως, κατά το διάστημα της κράτησής του, κάθε άτομο πρέπει να τυγχάνει του απόλυτου σεβασμού της προσωπικότητάς του και να ασκεί ακώλυτα τα δικαιώματα που εγγυώνται την υπεράσπισή του έναντι των θεσμοθετημένων εξουσιαστικών μηχανισμών του κράτους.

3. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνονται αναγκαίες οι ακόλουθες επισημάνσεις προς το προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας με στόχο την πρακτική διευκόλυνση και συμβολή στην ενίσχυση των εχεγγύων της ανθρωπιστικής, αμερόληπτης και σύννομης μεταχείρισης των κρατούμενων στις αστυνομικές αρχές.

α. Απαγορεύεται ρητά η άσκηση κάθε μορφής βίας και οποιαδήποτε προσβλητική ή ταπεινωτική μεταχείριση σε βάρος του κρατουμένου. Η διεκπεραίωση των ποινικών και διοικητικών διαδικασιών επιβάλλεται να ολοκληρώνεται στον απολύτως αναγκαίο χρόνο, ώστε ο περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας του κρατουμένου να πληροί

και τις ουσιαστικές πέραν των τυπικών χρονικών προϋποθέσεων της σύννομης κράτησης.

β. Ο κρατούμενος, με την προσαγωγή του στην αστυνομική υπηρεσία, επιβάλλεται να ενημερώνεται για το λόγο της κράτησής του, καθώς και για όλα τα δικαιώματα που δύναται να ασκήσει κατά τη διάρκειά της [...] Για το σκοπό αυτό, πρέπει να επιδιόδετα στον κρατούμενο το εγκεκριμένο και από την εισαγγελική αρχή πληροφοριακό δελτίο για τα δικαιώματά του, στη γλώσσα που γνωρίζει και να του εξηγούνται αυτά με σαφήνεια. Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να καταβάλλεται για την πλήρη ενημέρωση των κρατουμένων αλλοδαπών που ζητούν άσυλο.

γ. [...] Προκειμένου περί αλλοδαπών κρατουμένων που δεν γνωρίζουν επαρκώς την ελληνική γλώσσα, ιδιαίτερη σημασία για την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος της ενημέρωσης, την εξασφάλιση της γνώσης της κατηγορίας που τους αποδίδεται και την κατανόηση της διαδικασίας, έχει το δικαίωμα παράστασης διερμηνέα. Επίσης, η συνδρομή των προξενικών αρχών της χώρας τους συντελεί στην πληρέστερη άσκηση των δικαιωμάτων τους, καθόσον αμβλύνονται οι λόγω άγνοιας ή δυσπιστίας επιφυλάξεις τους για τις δικονομικές διαδικασίες.

δ. Η επικοινωνία των προσώπων που κρατούνται στις αστυνομικές υπηρεσίες με συγγενείς ή άλλα πρόσωπα της επιλογής τους, περιλαμβάνει τόσο την τηλεφωνική όσο και την προσωπική επικοινωνία. Η αστυνομία οφείλει να διευκολύνει την τηλεφωνική επικοινωνία του κρατουμένου, προκειμένου να ενημερώσει, εφόσον το επιθυμεί, τους οικείους του για τον τόπο και την αιτία κράτησής του.[...] Τονίζεται ότι το δικαίωμα επικοινωνίας περιλαμβάνει, προκειμένου περί αλλοδαπού κρατουμένου, την υποχρέωση ενημέρωσης των προξενικών αρχών της χώρας του, τη διευκόλυνση της τηλεφωνικής επικοινωνίας του ιδίου με αυτή και την υποχρέωση της αστυνομικής αρχής να επιτρέπει τις επισκέψεις των προξενικών λειτουργών στον κρατούμενο, εφόσον βέβαια ο κρατούμενος δεν αντιτίθεται σ' αυτό.

ΝΟΜΙΜΕΣ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΠΡΟΣΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
Ο Συνήγορος του Πολίτη, αριθμοί πρωτοκόλλου 16024.02.2.4,
20580.02.2.4 Ιούνιος 2003

Γ1. Η νομιμότητα της προσαγωγής «για εξακρίβωση»

Η προσαγωγή, ως στέρηση προσωπικής ελευθερίας, είναι νόμιμη μόνον όταν τηρούνται οι ουσιαστικές και διαδικαστικές προϋποθέσεις τις οποίες θέτει ο νόμος, άλλως συνιστά παράνομη κατακράτηση [...]

[...] η επίδειξη δελτίου αστυνομικής ταυτότητας θα έπρεπε, κατ' αρχήν, ν' απαλλάσσει τον ελεγχθέντα από το ενδεχόμενο προσαγωγής για πρόσθετη εξακρίβωση στοιχείων, αφού το αντίθετο επιτρέπεται μόνον αν η συμπεριφορά του (και όχι απλώς ο τόπος, ο χρόνος, ή οι περιστάσεις) κινεί υποψίες.

[...] η διοίκηση (και όχι ο πολίτης) φέρει το βάρος της αποδείξεως για τη συνδρομή στοιχείων που θεμελιώνουν περιορισμό ατομικού δικαιώματος. Η αστυνομία είναι μεν αρμόδια να διερευνήσει το κατά πόσον κάποιος διώκεται, πλην όμως υποχρεούται να το πράττει με τον πλέον ανώδυνο τρόπο, ήτοι χωρίς να περιορίζει (δια προσαγωγής) την προσωπική του ελευθερία. Μέχρις ότου καταστεί τεχνικά εφικτή η επιθυμητή ταχύτητα διασταύρωσης στοιχείων, η αστυνομία οφείλει ν' αρκείται στην καταγραφή της (καθ' οιονδήποτε τρόπον αποδεικνυόμενης) ταυτότητας, εκτός αν συντρέχουν εξατομικευμένες υπόνοιες τέλεσης αξιόποινης πράξης.

Γ2. Δέσμευση και διάρκεια παραμονής στο αστυνομικό τμήμα

[...] Ενδεχόμενη «αρνητική συμπεριφορά» των ελεγχόμενων μπορεί να αποτιμάται ελευθέρως υπό τα τρέχοντα κριτήρια κοινωνικής ευπρέπειας, δεν προσκρούει όμως σε κάποιαν αντίθετη έννομη υποχρέωσή τους και συνεπώς δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αρκεί προς νομιμοποίηση της δέσμευσης με χειροπέδες, εκτός, βεβαίως, αν συνοδεύεται από πράξεις βίας.

Γ3. Καταναγκασμός σε σωματική έρευνα ή σε έλεγχο μεταφορικών μέσων

[...] Η «σοβαρή υπόνοια τέλεσεως αξιόποινου πράξεως» [...] οφείλει, κατ' ελάχιστον, να στηρίζεται σε δεδομένα αφορώντα τον συγκεκριμένο ελεγχόμενο (ήτοι τη συμπεριφορά του, την εμφάνιση του οχήματός του, κ.ο.κ.) κατά τρόπο στοιχειωδώς εξατομικεύσιμο, αντί να αρκείται σε δεδομένα αφορώντα γενικώς τον χώρο ή τον χρόνο. Αν η εξ' αντικειμένου παρατηρούμενη υψηλή εγκληματικότητα σε ορισμένο δημόσιο χώρο αρκούσε, άνευ άλλου τινός, τότε όλες οι έρευνες προσώπων, οχημάτων, ή αποσκευών, θα ήταν νόμιμες.

Κίνηση υπονοιών πληροί μόνον εκείνη η συμπεριφορά, η οποία, κατά την κοινή πείρα ή κατά τις ειδικές εμπειρίες και γνώσεις των αστυνομικών, θα μπορούσε να συνδεθεί αιτιωδώς ή συνειρμικά με την τέλεση αξιόποινων πράξεων. Μια τέτοια «αρνητική συμπεριφορά» των ατόμων υπό έρευνα, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά, αφ' εαυτής, πράξη επίμεμπτη. Το ίδιο ισχύει, πολύ περισσότερο, για την περίπτωση όπου ο ελεγχόμενος διατύπωσε απόψεις περί τη νομιμότητα των αστυνομικών ενεργειών. Η απλή υποστήριξη οποιασ-

δήποτε άποψης, ανεξαρτήτως του αν είναι νομικών ορθή η εσφαλμένη, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά, εφ' εαυτής, πράξη επίμεμπτη ή ύποπτη. [...] Εφόσον οι αστυνομικοί είναι βέβαιοι για τη νομιμότητα της επικείμενης έρευνας, έχουν μεν τη δυνατότητα να την πραγματοποιήσουν δια καταναγκασμού (αντιμετωπίζοντας ακόμη και με φυσική βία ενδεχόμενη παρακώλυσή της), δεν μπορούν όμως να θεωρήσουν την απροθυμία συνεργασίας ως επαρκές στοιχείο για τη θεμελίωση «σοβαρής υπόνοιας» ικανής να νομιμοποιήσει άνευ άλλου τινός την έρευνα. Τέλος, το ίδιο ισχύει και σε σχέση με τη σφοδρότατη (πλην όμως ανεπίδεκτη απόδειξης) πιθανολόγηση, ότι ενίοτε εκλαμβάνονται ως επαρκείς «υπόνοιες» συγκεκριμένες γενετήσιες επιλογές των πολιτών (σε συνδυασμό με το ότι συχνάζουν σε ορισμένους δημόσιους χώρους), ήτοι ένα χαρακτηριστικό που εμπίπτει απολύτως στην ελευθερία ανάπτυξης της προσωπικότητας κατ' άρθρον 5 παρ. 1 του Συντάγματος, εφ' όσον δεν συνοδεύεται από τέλεση αξιόποινων πράξεων.

Κατά την σωματική έρευνα, ο εξαναγκασμός του πολίτη σε πρηνή ή άλλη επώδυνη θέση [...] θα πρέπει να επιφυλάσσεται σε εξαιρετικές περιπτώσεις και όχι αδιακρίτως [...] και οι αστυνομικοί, θα πρέπει να συνεκτιμούν, κατά την επιλογή της «στάσης» στην οποία θα εξαναγκάσουν τον ελεγχόμενο, παραμέτρους όπως η ηλικία ή η κατάσταση της υγείας του, πολλώ μάλλον όταν ο ίδιος εγκαίρως τους πληροφορεί για την κατάσταση αυτή.

Γ4. Λήψη και διατήρηση στοιχείων των προσαγομένων

Οι ερωτήσεις που τίθενται στους προσαχθέντες στο πλαίσιο της διαδικασίας εξακρίβωσης, οφείλουν να περιορίζονται στα απολύτως αναγκαία στοιχεία. Προσωπικά δεδομένα, όπως οι πολιτικές πεποιθήσεις ή η οικογενειακή κατάσταση, δεν έχουν θέση στη διαδικασία αυτή. Η εγκληματολογική σήμανση (δακτυλοσκόπηση, φωτογράφιση) επιτρέπεται μόνο όταν υπάρχει εξατομικευμένη υπόνοια τέλεσης εγκλήματος (άρθρο 27 παρ. 1 εδ. η' & άρθρο 29 παρ. 1 εδ. γ' π.δ. 342/77).

Ο Ευρωπαϊκός Κώδικας Δεοντολογίας της Αστυνομίας

Υιοθετημένος από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, 19 Σεπτεμβρίου 2001

37. Η αστυνομία μπορεί να χρησιμοποιήσει βία μόνο όταν αυτό είναι απολύτως αναγκαίο και μόνο στην έκταση που αυτό απαιτείται για την πραγματοποίηση του νόμιμου αντικειμενικού σκοπού.

Σχόλιο: Θα πρέπει, ανάλογα, να υπάρχει μια κατάλληλη ισορροπία μεταξύ της χρήσης βίας και της κατάστασης στην οποία χρησιμο-

ποιείται η βία. Πρακτικά, αυτό σημαίνει για παράδειγμα ότι δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται καθόλου σωματική βία, εκτός εάν είναι απολύτως αναγκαίο, ότι δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται όπλα, εκτός εάν είναι λιγότερο απόλυτα αναγκαίο και εάν κρίνεται αναγκαία η χρήση θανατηφόρων όπλων, δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται παραπάνω απ' όσο θεωρείται απόλυτα αναγκαίο, θα πρέπει να δοθεί προειδοποιητική βολή πρώτα και μετά βολή που θα επιφέρει πληγή και όχι πληγή σοβαρότερη απ' ότι είναι απολύτως αναγκαίο, κλπ.

53. Η αστυνομία θα παρέχει υπηρεσίες διερμηνέα / μεταφραστή σε όποιες περιπτώσεις αυτό είναι αναγκαίο, καθ' όλη τη διάρκεια της αστυνομικής έρευνας.

55. Η αστυνομία θα πληροφορήσει εγκαίρως τα πρόσωπα στα οποία έχει στερηθεί η ελευθερία τους, για τους λόγους της στέρησης της ελευθερίας τους και για οποιαδήποτε μήνυση εναντίον τους και θα ενημερώσει επίσης, χωρίς καθυστέρηση, τα πρόσωπα στα οποία έχει στερηθεί η ελευθερία τους για την διαδικασία που ισχύει στην περίπτωση τους.

57. Τα πρόσωπα των οποίων η ελευθερία έχει στερηθεί από την αστυνομία, θα έχουν το δικαίωμα να ενημερώσουν τρίτο πρόσωπο της επιλογής τους για τη στέρηση της ελευθερίας τους, να έχουν πρόσβαση σε νομική βοήθεια και να τους παρασχεθεί ιατρική εξέταση από γιατρό της επιλογής τους, όποτε αυτό είναι δυνατόν.

Σχόλιο: Αυτές οι τρεις θεμελιώδεις ασφαλιστικές δικλείδες κατά της κακομεταχείρισης των κρατουμένων ... θα ισχύουν άμεσα από την έναρξη της στέρησης της ελευθερίας τους, ανεξάρτητα από το πως μπορεί να περιγράφεται από το σχετικό νομικό σύστημα (προσαγωγή, σύλληψη, κλπ).

Διεθνή Πρότυπα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την Επιβολή του Νόμου

Ανώτατος Επίτροπος των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, 1996

Τα παιδιά θα τυχάνουν αντιμετώπισης με τρόπο ο οποίος προάγει την αίσθηση της ακεραιότητας και της αξίας τους, που διευκολύνει την επανένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο, που αντικατοπτρίζει το συμφέρον του παιδιού και που λαμβάνει υπ' όψη τις ανάγκες ενός προσώπου αυτής της ηλικίας.

Η χρήση φυσικών περιοριστικών μέσων και βίας σε παιδιά πρέπει να αποτελεί εξαίρεση και να εφαρμόζεται μόνο όταν κάθε άλλο μέσο

ελέγχου έχει εξαντληθεί και αποτύχει και θα εφαρμόζεται για το μικρότερο δυνατό χρονικό διάστημα.

Κώδικας Δεοντολογίας του Αστυνομικού (προσχέδιο)

Άρθρο 4. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

2. Η αποφυγή προκαταλήψεων που έχει ως αιτία το χρώμα του ατόμου, το φύλο, την εθνική καταγωγή, την ιδεολογία και τη θρησκεία, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την οικογενειακή κατάσταση και την οικονομική και κοινωνική θέση του, αποτελεί βασική παράμετρο της συμπεριφοράς του αστυνομικού.

Άρθρο 5. ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΒΑΤΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥΣ

1. Ο αστυνομικός κατά τη βεβαίωση των παραβάσεων του νόμου, ενεργεί με ευθυκρισία, ψυχραιμία και ευγένεια. Εξηγεί στον παραβάτη κατά τρόπο σαφή και χωρίς να αφήνει αμφιβολίες τη διαπραχθείσα παράβαση και τα δικαιώματά του, αποφεύγοντας τις αντιδικίες και τις υπερβολές.

2. Ενεργεί σύλληψη προσώπου μόνον όταν τούτο επιβάλλεται, με βάση τις διατάξεις του Συντάγματος και των νόμων. Στις περιπτώσεις αυτές ενεργεί με σύνεση και σταθερότητα, τηρεί άψογη συμπεριφορά και αποφεύγει κάθε ενέργεια που μειώνει την τιμή, την υπόληψη και την αξιοπρέπεια του συλλαμβανόμενου.

ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΟΥΣ

Κατά τον έλεγχο του πλήθους, η αστυνομία οφείλει να διακρίνει προσεκτικά μεταξύ της νόμιμης άσκησης του δικαιώματος ειρηνικής συνάθροισης, από τη μία πλευρά, και των παράνομων ενεργειών που θέτουν σε κίνδυνο τη δημόσια ασφάλεια και περιουσία, από την άλλη. Το Σύνταγμα και τα διεθνή πρότυπα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, απαιτούν από την Ελληνική Αστυνομία να προστατεύει το δικαίωμα των πολιτών να συναθροίζονται ειρηνικά, όπως και επίσης να αποτρέπει την παρέμβαση άλλων σ' αυτό το δικαίωμα. Εάν η συνάθροιση έχει πολιτικό σκοπό, ή σκοπό υποστήριξης μιας γνώμης, ή σκοπό διαμαρτυρίας, απαιτείται από την αστυνομία να διευκολύνει αυτή την έκφραση γνώμης, ακόμα και εάν εκφράζονται θέσεις που στρέφονται κατά των αστυνομικών ή της πλειοψηφίας των πολιτών. Από την άλλη πλευρά, ούτε τα δικαιώματα συνάθροισης, ούτε αυτά της έκφρασης, δικαιολογούν βία, προσβολές σε περιουσιακά στοιχεία, ή διασάλευση της δημόσιας τάξης. Σε κάθε περίπτωση, η κατανόηση της φύσης των δραστηριοτήτων και των προθέσεων του πλήθους, είναι κρίσιμη για τον καθορισμό της ανταπόκρισης της αστυνομίας.

Εάν το πλήθος συμμετέχει σαφώς σε παράνομες ενέργειες, τότε η αστυνομία έχει την ευθύνη να ελαχιστοποιήσει αυτές τις παράνομες δραστηριότητες και να προστατεύσει την ασφάλεια του κοινού, συμπεριλαμβανομένων, στο βαθμό που αυτό είναι δυνατόν, των διαδηλωτών. Τα αστυνομικά όργανα έχουν επίσης την ευθύνη προστασίας περιουσιακών στοιχείων. Η εμπειρία στην αστυνόμευση διασαλεύσεων της δημόσιας τάξης, δείχνει ότι οι ακόλουθες πρακτικές είναι αποτελεσματικές για τον περιορισμό της διατάραξης της τάξης, προστατεύοντας παράλληλα τα ανθρώπινα δικαιώματα:

* Ο πρώτος αστυνομικός που θα φτάσει στον τόπο των γεγονότων, θα πρέπει να παρατηρήσει το πλήθος από απόσταση ασφαλείας, να ειδοποιήσει τους προϊσταμένους του και να παραμείνει σε επικοινωνία μ' αυτούς. Εάν η προσέγγιση του πλήθους δεν ενέχει αδικαιολόγητο κίνδυνο, τότε ο αστυνομικός θα πρέπει να δώσει οδηγίες στο πλήθος για διάλυση.

* Ο προϊστάμενος θα πρέπει να ανταποκριθεί όσο το δυνατόν ταχύτερα. Εάν η διατάραξη είναι ασήμαντη και οι δυνάμεις επιβολής του νόμου επαρκείς, τότε η αστυνομία θα πρέπει να δώσει άμεσα οδηγίες στο πλήθος για διάλυση. Εάν χρειάζονται περισσότερες αστυνομικές δυνάμεις, τότε ο προϊστάμενος θα πρέπει να αναφέρει τι είδους επιπλέον δυνάμεις απαιτούνται.

* Εάν το κοινό δεν διαλυθεί αμέσως, τότε ο προϊστάμενος θα πρέπει να επιχειρήσει να παρατάξει τους διαθέσιμους αστυνομικούς, ώστε να δημιουργήσει μια περιμετρο στην οποία να περικλείσει την εστία διατάραξης και να αποτρέψει άλλους από το να εισέλθουν στην περιοχή. Στο βαθμό που αυτό είναι δυνατόν, πρέπει να γίνει εκκένωση της περιοχής από τους αμέτοχους πολίτες.

* Εάν μια απλή οδηγία δεν είναι αποτελεσματική για τη διάλυση του πλήθους, τότε η αστυνομία θα πρέπει να αναζητήσει την επίτευξη επικοινωνίας με τυχόν διοργανωτές της συνάθροισης αυτής, με αντικειμενικό σκοπό να τους πείσει να συμφωνήσουν με τη διάλυση του πλήθους.

* Εάν αποτύχει η προσπάθεια επικοινωνίας για τη διάλυση του πλήθους, τότε η αστυνομία θα πρέπει να ανακοινώσει κατηγορηματικά στο κοινό ότι η συνάθροισή του είναι παράνομη, ότι απαιτείται νόμιμα από το πλήθος να διαλυθεί, ότι εάν δεν διαλυθεί τότε θα είναι αναγκαία αστυνομική ενέργεια και ότι οποιοσδήποτε συμμετέχει σε βία ή καταστροφική περιουσιακών στοιχείων, θα συλληφθεί. Κατά την ανακοίνωση μιας τέτοιας προειδοποίησης, η αστυνομία θα πρέπει να χρησιμοποιήσει επαρκή ηχητική ενίσχυση, όπως μεγάφωνο ή άλλο σύστημα δημόσιας ανακοίνωσης, για να εξασφαλίσει ότι το κοινό άκουσε ότι η συνάθροιση είναι παράνομη και ότι η αστυνομία θα λάβει μέτρα για το διασκορπισμό του πλήθους. Είναι ουσιώδες να παρασχεθεί από την αστυνομία διέξοδος από την περιοχή, η οποία να είναι ορατή στο πλήθος, αλλά και να έχει γνωστοποιηθεί ως απόσπασμα της προειδοποίησης. Εάν υπάρχουν αλλοδαποί στο πλήθος, τότε οι οδηγίες και προειδοποιήσεις της αστυνομίας θα πρέπει να ανακοινωθούν σε όσες περισσότερες γλώσσες είναι δυνατόν.

* Η χρήση δακρυγόνων αερίων θα πρέπει να παραμείνει το ύστατο μέσο πριν από τη χρήση όπλων. Οι αρχές της

αναγκαιότητας, προσφορότητας και αναλογικότητας θα πρέπει πάντα να τηρούνται όταν χρησιμοποιούνται δακρυγόνα αέρια. Ο αστυνομικός θα πρέπει να σταθμίσει το συμφέρον της δημόσιας ασφάλειας αφενός, με την αρχή της ατομικής ευθύνης για παραβάσεις του νόμου από τους διαδηλωτές πολίτες αφετέρου.

* Η μαγνητοσκόπηση όλων των ενεργειών της αστυνομίας κατά τη διάρκεια διασάλευσης της δημόσιας τάξης, είναι επιθυμητή σε υψηλό βαθμό προκειμένου να αποτελεί στοιχείο του πώς πραγματικά συμπεριφέρθηκε η αστυνομία, ώστε τυχόν διώξεις να στηρίζονται σε ασφαλή αποδεικτικά στοιχεία, να αποθαρρύνει τη χρήση υπερβολικής βίας εκ μέρους της αστυνομίας αλλά και να προστατεύει κατά των ψευδών ισχυρισμών για τέτοια χρήση.

* Οι συλλήψεις θα πρέπει να ξεκινούν από τυχόν διοργανωτές της συγκέντρωσης και εάν είναι αναγκαίο, θα πρέπει να επεκτείνονται ατομικά, εάν υπάρχει επαρκής ένδειξη ότι κάθε άτομο που συλλαμβάνεται έχει παραβιάσει το νόμο.

* Εάν δικαιολογείται βία, θα πρέπει να εφαρμόζεται μόνο η ελάχιστη αναγκαία για την πραγματοποίηση των συλλήψεων και την προστασία του προσώπου ή της περιουσίας τρίτων. Χρήση βίας που μπορεί να προκαλέσει σωματικές βλάβες, συγχωρείται σε περιπτώσεις όπως: αυτοάμυνα ή προστασία τρίτων, αποτροπή βίαιων κακουργημάτων, σύλληψη ένοπλων παραβατών, ειδικά όταν δεν συμμορφώνονται, προστασία δημόσιων εγκαταστάσεων που περιέχουν επικίνδυνα αντικείμενα, αποτροπή ενόπλων προσπαθειών απελευθέρωσης κρατουμένων και αποτροπή αφαίρεσης όπλου από αστυνομικό. Θανάσιμη βία θα πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο εάν υπάρχει άμεση απειλή θανάτου ή σοβαρού σωματικού τραυματισμού, ειδικά σε περιπτώσεις απαγωγής ομήρων. Ακόμα και όταν κάποια άτομα στο πλήθος είναι οπλισμένα, η θανάσιμη βία απαγορεύεται πάντα όταν μη συμμετέχοντα ή μη οπλισμένα άτομα θα μπορούσαν να τεθούν σε κίνδυνο, ή όταν στο στόχαστρο βρίσκονται ανήλικοι ή άτομα που απλά δεν συμμορφώνονται.

* Είναι σημαντικό να υπάρχει αυτοπεριορισμός στη χρήση βίας ακόμα κι όταν αυτή είναι δικαιολογημένη,

γιατί η εντύπωση βάναυσης συμπεριφοράς μπορεί να εξοργίσει το πλήθος, επιδεινώνοντας έτσι την κατάσταση. Οι αστυνομικοί θα πρέπει πάντα να έχουν υπ' όψη τους ότι η παράνομη χρήση βίας τιμωρείται από το νόμο και ότι δεν μπορεί καμία διαταγή να άρει τον άδικο χαρακτήρα της πράξης εφόσον αυτή παραβιάζει το Σύνταγμα ή έρχεται σε σύγκρουση με το νόμο.

* Οι αστυνομικοί θα πρέπει να αποφεύγουν τις προφορικές αντιπαραθέσεις με μέλη του πλήθους. Οι αστυνομικοί δεν θα πρέπει ποτέ να χρησιμοποιούν λέξεις που είναι πιθανόν να φορτίσουν συναισθηματικά.

Οι ακόλουθες πηγές υποστηρίζουν τις παραπάνω αρχές και κατευθύνσεις:

**Ο Ευρωπαϊκός Κώδικας για την Αστυνομική Δεοντολογία
Υιοθετημένος από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου
της Ευρώπης 19 Σεπτεμβρίου 2001**

43. Η αστυνομία, κατά την πραγματοποίηση των καθηκόντων της, θα πρέπει πάντα να έχει υπ' όψη τα θεμελιώδη δικαιώματα του κάθε ανθρώπου, όπως την ελευθερία σκέψης, συνείδησης, θρησκείας, έκφρασης, ειρηνικής συνάθροισης [και] μετακίνησης [...]

Σχόλιο: Η αστυνομία παίζει σημαντικό ρόλο στην προστασία αυτών των δικαιωμάτων – χωρίς τα οποία η δημοκρατία δεν είναι παρά μια έννοια κενή περιεχομένου – είτε άμεσα, μέσω της προστασίας των δημοκρατικών θεσμών, είτε έμμεσα, μέσω της γενικής τους ευθύνης για την υπεράσπιση του κράτους δικαίου.

**Διεθνή Πρότυπα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την Επιβολή
του Νόμου**

**Ύψατος Αρμοστής των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα
Δικαιώματα, 1996**

Δεν θα επιβληθεί κανένας αδικαιολόγητος περιορισμός στα δικαιώματα ελεύθερου λόγου, συνάθροισης, σχέσεων, ή μετακινήσεων.

**Κώδικας Δεοντολογίας του Αστυνομικού, για την Ελληνική
Αστυνομία (προσχέδιο)**

Άρθρο 7. ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΛΗΨΗ ΜΕΤΡΩΝ ΤΑΞΗΣ

Ο αστυνομικός κατά τη λήψη μέτρων τάξης επιδεικνύει αυτο-

συγκράτηση και αυτοκυριαρχία. Δεν προβαίνει σε εκδηλώσεις αντίθετες προς τα συναισθήματα των συγκεντρωμένων πολιτών και με συμβουλές και πειθώ επαναφέρει στην τάξη όσους τυχόν εκτρέπονται, αποφεύγοντας την υιοθέτηση συγκρουσιακών συμπεριφορών.

Νόμος 3169/2003 Χρήση όπλων από τους αστυνομικούς

Άρθρο 1. ΟΡΟΛΟΓΙΑ

δ. Χρήση πυροβόλου όπλου είναι η κατά τον προορισμό του ενεργοποίηση του όπλου και η εκτόξευση βλήματος (πυροβολισμός). Ο πυροβολισμός, ανάλογα με το στόχο της βολής, κλιμακώνεται σε:

- εκφοβιστικό, όταν δεν στοχεύεται η πλήξη οποιουδήποτε στόχου,
- κατά πραγμάτων, όταν στοχεύεται η πλήξη πραγμάτων,
- ακινητοποίησης, όταν στοχεύεται η πλήξη μη ζωτικών σημείων του σώματος ανθρώπου και ιδίως των κάτω άκρων αυτού και
- εξουδετέρωσης, όταν στοχεύεται η πλήξη ανθρώπου και πιθανολογείται ακόμη και ο θάνατος του.

Άρθρο 3. ΧΡΗΣΗ ΟΠΛΩΝ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΤΗΝ ΔΙΕΠΟΥΝ

2. Ο αστυνομικός επιτρέπεται να κάνει χρήση πυροβόλου όπλου, εφόσον αυτό απαιτείται για την εκπλήρωση του καθήκοντος του και συντρέχουν οι παρακάτω προϋποθέσεις:

- Έχουν εξαντληθεί όλα τα ηπιότερα του πυροβολισμού μέσα, εκτός αν αυτά δεν είναι διαθέσιμα ή πρόσφορα στη συγκεκριμένη περίπτωση. Ηπιότερα μέσα είναι ιδίως παραινήσεις, προτροπές, χρήση εμποδίων, σωματικής βίας, αστυνομικής ράβδου, επιτρεπτών χημικών ουσιών ή άλλων ειδικών μέσων, προειδοποίηση για χρήση πυροβόλου όπλου και απειλή με πυροβόλο όπλο.
- Έχει δηλώσει την ιδιότητα του και έχει απευθύνει σαφή και κατανοητή προειδοποίηση για την επικείμενη χρήση πυροβόλου όπλου, παρέχοντας επαρκή χρόνο ανταπόκρισης, εκτός αν αυτό είναι μάταιο υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες ή επιτείνει τον κίνδυνο θανάτου ή σωματικής βλάβης.
- Η χρήση πυροβόλου όπλου δεν συνιστά υπερβολικό μέτρο σε σχέση με το είδος της απειλούμενης βλάβης και την επικινδυνότητα της απειλής.

3. Όταν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της προηγούμενης παραγράφου επιβάλλεται η ηπιότερη χρήση του πυροβόλου όπλου,

εκτός αν αυτό είναι μάταιο υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες ή επιτείνει τον κίνδυνο θανάτου ή σωματικής βλάβης. Ως ηπιότερη χρήση πυροβόλου όπλου νοείται η κατά το εδάφιο δ' του άρθρου 1 κλιμάκωση της χρήσης του με τη μικρότερη δυνατή και αναγκαία προσβολή.

Συνήγορος του Πολίτη

ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗ ΜΕΞΗ 5

115 28, ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ.: 801 11 25 000

210 72 89 600

FAX: 210 72 92 129

e-mail: sp@synigoros.gr

www.synigoros.gr